

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Io. Freinsheimii Commentarii in libros svperstites Q. Cvrtii Rvfi

**Freinsheim, Johann
Curtius Rufus, Quintus**

[Argentorati], [circa 1639 oder später?]

Cap. 12

urn:nbn:de:bsz:31-103771

rem solem vides: si geminarentur soles, periculum esset, ne omnia conflagrarent. Alia similitudine vsus Bulgarorum Rex Deleanus regnum contra Tichmerum solus obtinuit, dicens: *ut duos erithacos vnum arbussum non alit: sic vnum regnum feliciter à duobus principibus administrari non posse.* eius rei veritatem ipse mox expertus. Cedren. in Anno mundi 5548. Porro quod legatis hierespondit Alexander, id etiam in nummo quodam, per aenigma expressisse patet ex Zamosii analectis antiquitatum Daciae cap. II. vbi quadriga sunt pernicia versu praecipites: curru cymba speciem habenti Apollinis radiantis imago inest, cum scripto: *inscriptio Græca subter: μὲν.* Idem inquam penitus est; vnum esse solem: sic vnum habendum imperatorem.

4, 12, 2. *GRAVIOR COMITATV*) Non gratis additur, *graviorem* comitatum relictum; impedimenta leuiora secuta, vt sequitur. Raderus. Grauiorem comitatum interpretor, qui valde moraturus erat agmen, quo numero sunt pecuniae, & quicquid multis iumentis opus habet: item captiuorum multitudo. eos enim in quibus plurimum erat momenti, vt matrem, liberosque Darii secum duxisse ex sequentibus patet.

4, 12, 3. *IN DPO CORNVA*) Sequutus sum Acidalii correctionem.

IN VTRVMQVE) Pulcherrime alter MS. *vtrumque* laeva equite circumdato Graecismo vsitato. Ita scripsisse Curtium putem. Nam illud vulgatum *in vtrumque* laeus, nec in Mediano: nec in vtro nestum reperitur. Gronovius. Dubitabam tamen leuiter, legendumne esset, *vtrumque* alario equite circumdato. Bongarsius sic voluit: *vtrumque* equite circumdato. bene, si libri patiantur.

4, 12, 4. *PRÆMISSVM*) Sic coniunxi quæ male hæctenus diuidebantur. Vox enim *præmissum* rectius respondet sequenti *Menidam*, quam præcedenti *agme n.*

CONCITIS) Omnia, ante Modianum, exemplaria præferunt hanc scripturam: *Medius reponit, cum Scythis: scimendo, inquit, ex eo quod libri habent concitis. Et Missa gratia, cum bene ha emenco.* Medianæ emendationi fauet Ms. Constantiensis & editio Antuerpiensis anno 1546. ante Modium vulgata, quæ ad oram habet *cum Scythis.* Quid si legas *conciis equis?* vt alibi Curtius loquitur. Quid enim hic Scythæ equites, cum nullos in exercitu suo Scythas habuerit Alexander? Lego ergo hoc loco, *Menidas cum equitibus*, erat enim præfectus equitum: vel *conciis equis.* Raderus. Posset tamen defendi lectio Mediana, nec enim opus est, vt *Scytharum* nomine intelligantur inde oriundi, sed & qui eo armati vtuntur. Sicut reperimus equites *Tarentinos*, sic Astrologis *Chaldaei*, rectoribus elephantum *Indi* nomen dedere. Alia quoque exempla similia reperies infra ad 5, 1, 22. voce *Chaldaei.* De Scythis expresse *Ælianus* tact. 2, 13. *ὅς ἢ πῶς ἰσχυρὸν τῆς αἰχμῆς, ἢ πῶς τῆς ἀντιπροσώπου: ὡς ἔστιν ἢ Σκῆθων.* Equites qui arcu vtuntur, equites sagittarum dicuntur: à nonnullis *Scythæ.* Inter quos tamen fuisse Curtium vix mihi persuadeo, potius, scripsisse *cum cæcis equitibus.* Sic Plaut. Amphit. 1, 1, 90.

Equites par em cii - - - quamquam paulo diuerso sensu. propiore *Liuius* 26, 15, 9. *eques cæcis ab Rema venit.* Ouid. Fast. 2, 372.

Inde cito passu petiuer Lucretia - - - Sic Tacit. 14, 26, 1.

4, 12, 5. *ACIEM QVE DISPONIT*) Descriptionem aciei post pugnam reperiam, ex Aristobulo refert *Arrianus* 3, 2, 20. vbi vide.

4, 12, 6. *SFSIIQVE*) Secutus *Medium* in prima Curtii editione, scripsi *Suanique.* Sed dum voluo se scriptores *Strabonem*, *Ptolemaum*, *Æthiæ m.*, *Melam*, *Plinium*, *Arrianum*, *Solinum*, & alios, nullos vsque mi lego *Suanos.* [apud *Plin.* tamen

6, 11. & Ptolem. 5, 9. sunt *Suani*] Antuerpianus Curtius anno 1546. inuulgatus, *Sustas* in contextu scripsit: in ora *Suani, Suani, Suezii*. Beatus Rhenanus ante annos quinque supra centum Argentorati *Suenos* expressit. Quid *Sueuis* cum *Indis*, *Bactrianis* &c.? Colonienfis tamen codex vetus etiam *Suenos*, edidit; nouus, *Suauos*; nouissimus *Sustisque*. MS. Constantiensis *Panique*, æque vanum. Ego ex *Suanis* facio *Sustanos*, vt ab regione *Susia*, *Sustani* dicantur, quemadmodum cum Plinio 6, 27. *Mela* 1, 2, appellat. ita syllaba haud dubie interiecta operarum negligentia extrita est. Hos infra 5, 3, 16. Curtius ipse *Sustanos* appellat. Ex vitiosa illa *Argentini*. editione Auentinus Boiariæ mirus conditor historię, occasionem sumpsit fingendi *Sucuos* Germanos fuisse in exercitu: & vterius progressus *Boios* & *Noricos* Alexandro M. bellum indixisse. *Alexander*, inquit lib. 1. *popularibus nostris etiam imperitis notior est, quam sui reges & imperatores: quorum ne nomina quidem norunt. Saxones & Suedi tum se stipendia fecisse prædicant. Noricos Boiosque eidem bellum indixisse antiquis canitur carminibus.* Et supra: *Ea tempestate Germanos in Asia militasse præter famam vulgariissimam antiqua carmina, domestica videlicet testimonia, auctorem habeo Q. Curtium, qui inter auxilia Darij Regis Persarum, Suenos commemorat.* Raderus. Idem Auentinus, eodem mox loco *meos* Germanos facit eos, qui *Macedoniæ* Regem profligauerunt. *Ridicule sane omnium prope nationum historici, trahunt ad suam quique gentem, si qua antiquitatis gloriam conciliare posse videantur; aut notam habere virtutis. Ita hæc vna prope superest æmulatio decoris, vt quam nobis haud audemus tribuere laudem, vel per mendacium maioribus nostris vindicemus.*

4, 12, 7. *PEDITES*) Accipe hoc primo casu; ordo est: *Pedites plurimum gentium, his (prædictis) iunxerant copias, non mixtas, sed quisque suæ nationis sc. copias.* Vides non perinde esse, non *mixtas* quis legat, siue non *immixtos*, quod postremum *Modius* volebat, merito repugnante *Acidalio*. *Raderus* qui vtramque lectionem idem velle putat, vocem *pedites* quarto casu accepisse videtur.

OROBATES) Hic *Arriano* 3, 2, 8. est *Κοροβάτης*, sicut *Orsines* *Ὀρσίνης*, vitiose. nam apud eundem 6, 5, 19. scribitur *Ὀρσίνης*.

4, 12, 8. *ILLI PARTIBVS*) Merito vapulat ab *Acidalio* *Modius*, qui foede corrupt hunc locum, deceptus à nescio quibus manuscr. legit enim: *illis partibus copiarum Orsines præerat. vt verbo dicam, pessime.* Sic apud *Procop.* 1. *Pers.* *ἀρσίνης ἢ ἄλλοι τὸ ἵσαν, &c. ἀρσίνης ἢ εἰς ἄμιστον ἰφισίνης.*

A SEPTEM PERSIS) Errat scriptor *Explanationum*, & nescio quos sibi *septem* regni *Satrapas* fingit, per quorum stirpem longa serie ductam ortus *Orsines*, quoad *Cyrum* ipsum *Persarum* primum attingeret. Quare merito negat, qui illi *septem* *Persæ* fuerint, quemquam prodidisse. Nec enim de talibus *Satrapis* sentit *Curtius*, sed de *septem* *Persis* nobilissimo *Magicii* facinore decantatissimis. Ab horum aliquo (potest & à pluribus: quid enim vetat cognatione & affinitate fuisse iunctos? & vero fuisse, partim scimus) hunc *Orsinem* vult originem habuisse; sed & *Cyrum* inter maiores suos numerasse: cuius forte filiarum aut neptium aliqua cuidam ex *Orsinis* maioribus denupsit. Atque vt video, idem de hoc loco sentit *Popma*. De ratione autem ista loquendi vide nostrum *Indicem*, in *Numerus integer pro imminuto positus*. Ab iisdem VII. *Persis* deducebant etiam genus *Cappadociæ* *Reges*, *Diodor.* 36, 3. & *Pontici*, *Florus* 3, 5, 1. & *Armenii*, *Strabo* lib. XI. f.

4, 12, 9. *NOMINA VERIPS QUAM APXILLA*) Magnus mihi politices doctor, magnus eruditione, magnus ingenio, magnus iudicio, *Lipsius* inquam, *Polit.* 5, 8. Cui vsui quamuis magna equitum *peditumque* multitudo, si ignaua, imperita, & tantum multitudo? Tu scies non vires cam habere, sed pondus: *Sen. de benef.*

6, 31. Et esse impedimentum maius, quam auxilium. *Liv. 9, 19, 5. Græcus ille (Synes. Ep. 79) scite monuit: Χειρὶ δὲ τοῦ πολέμου, καὶ ἐκ ἰσχυρῶν ποδῶν: Manibus opus est bello, non multis nominibus. Tolle mihi vana, & in oculis visgi magna, quoniam in omni confictu non tam prodest multitudo, quam virtus. Veger. 1, 8. Etiam in multis legionibus, pauci sunt, qui proelia profligant. Tacit. 14, 36, 3. Hactenus Lipsius. Cui alia non addo, cum id cumulate, nec sine delectu tamen, præstiturum scio meum amantissimum Socerum, Matthiam Berneggerum, in editione Lipsianorum Politicorum, quam adornat.*

4, 12, 11. *GENTES EUBOICÆ*) Malim gentis: Quæ vnde sequuta sit Medos, nescio quam causam dubitandi habuerit auctor Explanationum. Apparet enim sermonem esse de Eubœa Græca insula.

IAM DEGENERES) Vide quæ notati ad ista Flori 2, 11, 4. *frugum semina mutato solo degenerant &c.*

ΕΥΒΟΙΑΣ) De his Strabo lib. 12. sub ipsum initium. non accedo viro docto, qui malit hoc loco *Sitacinos* vel *Sitacenos*, quando nihil ita mutare iubet.

PARTHORVM) Non satis expedit me ex hoc loco, præsertim illud turbat, quod subiicit: *terras, quas nunc Parthi, Scythia profecti tenent, quæ vix est vt aliter accipi possint, quam Parthos qui nunc ibi sunt, post tempora Darii eo venisse.* Sed id non patiuntur præcedentia, in quibus & eam gentem quæ tunc ista loca tenebat, discrete vocat *Parthorum gentem*, & infra 6, 2, 12. eandem proponit sententiam. *Quin & certum est: etiam inter antiquos barbaros genus eorum fuisse: nam nomen Parthorum etiam sub Persico regno gesserant.* quæ fere verba sunt Dionis lib. 40. nec quisquam aliorum, quod meminerim dissenit. Quare videndum, si ita possit constitui sensus verior: *terras, quas nunc Scythia profecti tenent.* Verum quidem est, Parthos etiam ex Scythia deduci auctoribus, Iustin. 41, 1. vide. Sed cum illi sedes iam fixissent, & à conditoribus suis locis, nomine, & inimicitis dislicerent, orta inter eos fuisse bella, quorum & Iustinus 41, 19. obiter meminit, per quæ bella haud dubie *Scythiæ regionem campestram ac fertilem occupauerunt, graues adhuc, ætate Curtii, accola.* Si verum est quod ille scribit 6, 2, 12. quisquis es

Si quid nouisti rectius istis,

Condidit imperii.

4, 12, 13. *SYMMÆ*) Demirari satis non possum quo pacto error in omnia antiquiora exemplaria & edita & inedita irrepserit, fieri enim non potest, vt numerus iste exercitus Darii, vel ipso Curtio teste, sit iustus. 245000. hic censa sunt. In Cilicia 31200. numerati. Ad Arbela seu Gaugamela dimidio fere maior exercitus erat, vt Curt. 4, 9, 3. recensuerat, & 4, 9, 11. maiores prioribus copias fuisse ostendit. Itaque editio Colon. Allobrogum, equitum numerat 145000. peditum 600000. nullo tamen alio codice Curtiano suffragante. Iustinus 11, 12, 5. narrat Darium postremum occurrisse cum 100000. equitum, 400000. peditum. Oros. 3, 17. 404000. peditum, 100000. equitum recenset. Diodor. 17, 39. & 53. 200000. equitum, 800000. peditum. Arrian. 3, 2, 8. equitum 40000. peditum 1000000. sub signis habuisse Darium affirmat. Plutarch. Alex. cap. 54. vniuersim indistincte 1000000. ponit. Cum ergo in 1000000. consentiant, non absque ratione a pud Curtium numerum emendes, & tres nobilissimos scriptores sequaris. Vulcanius in equitibus vehementer aberrauit à numero Arriani. nam *πεντακισμυδίας* non valet 400000. vt ille transtulit, sed 40000. vt recte vertit ante Vulcanium Barth. Facius. Is vero numerus verusne an falsus sit, penes Arrianum esto. quando scriptores inter se variant. Raderus.

4, 12, 14. *PAKOR*) Paulo aliter Polyænus 4, 3, 26. hanc historiæ enar-

rat: Alex. ad fluvium Tigrim prævertere Davium festinabat: panicum ab extrema acie per-
 uasit uniuersum exercitum. Rex mandauit tubicini, ut securitatis signum promulgaret.
 & antesignanis militibus, ut ante pedes arma projicerent, atque idem sequentibus se dice-
 rent. Sic omnes ex ordine hoc facientes, causam terroris cognouerunt. Cum Panicum cessas-
 set, milites sublati armis processerunt. Ex quo loco discis pauorem illum subitum Græ-
 cis *παινικόν* appellari, cuius causam idem Polyænus 1, 2. aperit: Pan Bæbico exercitui
 noctu signum dedit, ut maximum & inconditum clamorem tolleret. His vero clamantibus
 per æsonum exceptum referebant, & cæuitas salus longe maiorum copiarum fremitum hosti-
 bus reddebat. Quare metu perterriti, se in fugam coniecerunt. Cum igitur Pan hoc strata-
 gena usurparit, Echo Pan gratam, & amicum esse fingimus: atque raris nocturnosque
 terrores exercituum panicos appellamus. Romani vim eam Fauno tribuebant, teste Dio-
 nyf. Halicarn. 5, 16. quo magis constet, sic eos appellasse Pana Græcorum. Exempla
 porro copiarum panico terrore subito sine causa percussarum vera non multa profe-
 runtur. Nam quæ literis sacris produntur, diuinitus perpetrata sunt, ut est in Paral.
 2, 20, 22. in Iosaphato: de Ammonitis, Moabitibus, & aliis populis, qui magnis exerci-
 tibus regem Iudæ oppugnatum venerant. Nec Panicus timor fuit, cum Rex Syriæ
 Benadadus Samariam obsedit, territusque est cœlesti curruum, equorum, & exercitus
 fremitu. Nec cum Romani ex præsidio fugerunt, cum Hannibal cornibus bouum fa-
 sceas sceni alligauit, & accensos per noctem aduersus Romanos egit. Liuius 22, 17, 17.
 Causa enim suberat, saltem in speciem vera, quam præsidarii per tenebras iudicare
 non poterant. Ille vero plane vanus & Panicus terror fuit, qui Germanos inuasit, cum
 anno 1420. Sigismundi Imp. ductu, aduersus Ziscam ducem infamem, Iuscum, imo cæ-
 cum ierunt. Imperator enim totius imperii viribus stipatus, fufus tamen & fugatus
 est, & quam turpiter audi. 200000. militum Bohemiam ingressi, totidem [nemo er-
 go effugit? ne nuntius quidem cladis!] ferro absumpti sunt. Nam ita Henrici Du-
 cis Bauariæ, qui magna pars illius belli, seu fugæ fuit, epistola ad Albertum Preisingium
 Vicarium narrat: Bohemiam intrauimus quinquies: copiis, impedimentis, tormentis, car-
 ris, machinis, armis, annona, commeatu, suppellectile, instrumentis bellicis, calomibus amissis,
 plerisque occisis, multis in fuga obrutis, necdum viso hoste, turpiter terga, nescio quo fato ini-
 quo, verimus. Auentinus Panegyrista p. 26. Scripsit Angelus Politianus vir elegantissi-
 mi ingenii, & exquisitæ doctrinæ Miscellan. 1, 28. de Panicis terroribus, à quo tamen
 nobilem Polyæni locum præteritum demiror. Raderus. Panici terroris exempla non
 ita rara fuisse videntur Plutarcho qui in Apophth. cap. 95. notat pro singulari: Epa-
 minonda Thebano imperatore, nunquam Panicum terrorem exercitui incidisse. Certe præter
 notata Politiano, apud Herod. lib. 7. legimus *παινικόν φόβον* incidisse Xerxianis. idem
 apud Iosephum: *ὡς παινικὸν δέμαλινον ἔπαυον* id est, ut noster loquitur, lymphatis
 similes. in Liuiio 7, 17, 3. Romani, velut lymphatis, & attoniti, munimentis suis trepi-
 do agmine inciderunt. Sed & Procopii insignem locum suggessit Socrer, ex lib. 4. Go-
 thic. de Gepidis & Longobardis inuicem bellantibus: *δέμαλινος ἢ τὸ παινικὸν κηδέ-
 μιντα ἰεραπυλίου ἰεραπυλίου ἰεραπυλίου, Φύγοις, ἀπ' αἰτίου ἀδελφίου, ἀπαιτίας δόντου
 ἀπαιτίας*. Terrores, quos vocant Panicos, vtrisque subito incidentes, omnes in fugam, cu-
 ius causa non suberat, conuerterunt.

COELI FVLGOR) Ad quem illa refero Aristotelica in libello de mun-
 do, si is Aristotelis est tamen satis certo; quæ sic Apuleius noster vertit: Horum plera-
 que iaculari credas, alia labi, stare alia: iaculatio igitur tunc fieri putatur, cum motu æ-
 ris impulsu generatus ignis celeritatem sui cursuque rapidæ festinationis offendit. De his
 quidem ardoribus indubitatum locus interpretandus. Acidalius.

INLATI TEMERE PRÆSIDIIIS) Præ hac lectione valide sper-
 no alio-

Comment. in Curtium. l. 4. c. 12. n. 16. 19. 21. 22. & c. 13. n. 4. 5.

no aliorum commenta. haeret enim proxime membranis, & sensum habet commodissimum: Fulgore eo conspecto Macedones crediderunt Darii castra in propinquo esse, seq; in praesidia hostium temere & nec opinantes incidisse. quicquid alii hoc loco comminiscuntur. Hanc meam coniecturam validissime confirmari postea vidi, Doctissimi Gronovii literis ad Amant. Socerum scriptis, vbi sic reperi: *Memini me tentasse apud te locum Curtij lib. 4. sed postea desenerunt in manus nostras excorpta aliquot MSS. Cod. ex quibus ita legendum est; Coeli fulgor æ. t. i. i. p. s. flammaeque splendere ex Darii castris velut inlati temere praesidiis credebant. Eam lectionem multis firmiter miscella nostra. instar omnium su locus ex epist. ad Attic. 8, 15. Neque enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regionibus exclusi, intra praesidia, atque intra arma aliena venissent: Ego nunc etiam video plane sic esse in editione Aldina. Adde eiusdem observation. pag. 123. & seq.*

4, 12, 16. *IPROS ARMA DEPONERE*) Ex chartis assumpsi vocem: *ante ipsos*, quæ in editis deest. Acidalius pro *ante* legendum putat *inde*, sed retinco scripturam ex scripto, & Polyæno suffragante, qui hanc historiam 4, 3, 26. attingit & scribit, *ἡδὲ τὴν ὄψιν αὐτῶν τῶν ποδῶν, ἀντὶ ποδῶν ἀρμα πονεν*, *ante pedes arma ponere*. Raderus. Illa lectio leuiter me mouebat, vt dubitarem fuisse, *antesignanos arma depon.* cum idem ille Polyænus hoc quoque nominatim tradat.

LEVARE CORPORA) Ipsa armorum depositione leuarunt corpora. Quia tamen adhuc mihi displicebat ea verborum structio, diuinabam, *leuari corpore*. Metu enim *torpere* dicuntur, qui pertinere.

4, 12, 19. *TURTIORE PLANITIE*) Hoc est *turtior*, quam *planities*. turtiora enim quæ in arduo sunt, quam iacencia & plana. Poteram immunem à puerilibus eiusmodi notulis chartam seruare robustioribus curis, nisi quandoque cogeret Explanatores, tueri verum planumque auctoris sensum.

4, 12, 21. *MOVEBAT*) Hanc periodum vsque ad vocem *dissimulato*, ex Iustino 11, 9, 2. huc fuisse transcriptum inter omnes constat: etiam MSS. falsum prodeuntibus: itaque inclusi vncis, vt prius alia.

4, 12, 22. *DISSIMPLATO EO*) Pronomen *eo* non habet vnde sustineatur, editi nonnulli substituunt; *dissim.* pauore, si *diss.* metu legas eodem retento sensu propius aberis à vestigiis antiquæ lectionis.

EX PÆONIA) Arrian. 3, 2, 27. *Ante Agrianos positi erant equites antecursores & Pæones, quos Arctes atque Aristo ducebant. Vniuersis autem praesituti erant equites mercenarij, Menida duce.*

4, 13, 4. *FURTO NON PROELIO*) Variat nonnihil in circumstantiis Arrian. 3, 2, 16. quem ipse conferes. Porro eiusmodi furta non licita tantum & honesta, sed & laude digna probat Lipsius Polit. 5, 17.

HOSTES. DISCORDES) Distinctione vera lucem reddidi sententiæ. minus apte prius cohaerebat; *hostes discordes &c.*

NOCTURNA TREPIDATIONE) Tacit. 4, 48, 3. *tenebrae insuper delecta, augendam ad formidinem. cum seqq.*

4, 13, 5. *INTONSAS COMAS*) Plutarch. Crasso cap. 44. *cum reliqui Parthi Scythico adhuc more, ad perterrendos hostes comam alerent. Ita Lycurgus La cedæmonius ciues aduersus ad alendam comam, inquiens, ea formosos, pulchriores: deformes terribiliores reddi. Plut. Apophth. 76.*

VANIS ET INANIBVS) *Sepe vana pro veris, maxime in bello, valere.* Liuius 34, 12, 3. quem ad locum Gruteri notam consule, cum Polit. Lipsii 5, 16. *Virdungo in Taciti Agricol. 26, 3. Floro 4, 12, 16. Z. & Indice eius, voce inuisitata*